



# Kuluttajaneeli

Annukka Pulliainen



# SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto .....	3
2 Taustaa .....	3
3 Toimintaperiaatteet .....	4
4 Kuluttajaneelin rakenne .....	5
4.1 Maantieteellinen kattavuus.....	5
4.2 Henkilörakenne .....	6
5 Kuluttajaneelin käyttö .....	6
5.1 Tutkimuksen aihepiirit .....	6
5.2 Tutkimusmenetelmät.....	7
6 Kuluttajaneelille ominaista .....	7
LÄHTEET.....	9

## TAULUKOT

Taulukko 1. Aluepaneelit, aluepaneeleihin kuuluvat kunnat ja niiden lukumäärät

## LIITTEET

- Liite 1. Aluepaneelit
- Liite 2. Aluepaneelijakauma
- Liite 3. Henkilötietolomake
- Liite 4. Sukupuolijakauma
- Liite 5. Ikäjakauma
- Liite 6. Koulutusjakauma
- Liite 7. Ammattiasemajakauma
- Liite 8. Perhemuotojakauma
- Liite 9. Asumismuotojakauma
- Liite 10. Kuluttajaneelilla toteutettujen tutkimusten määrä teema-alueittain vuosina 2004-2006
- Liite 11. Kuluttajaneelin avulla kerättyjen aineistojen määrä tutkimusmenetelmittäin vuosina 2004–2006

Kannen kuva: Microsoft ClipArt



# 1 JOHDANTO

Kuluttajapaneeli on Kuluttajatutkimuskeskuksen ylläpitämä henkilörekisteri<sup>1</sup>. Rekisterissä on noin tuhannen henkilön nimi- ja yhteystiedot sekä muita henkilötietoja. Kuluttajapaneeli on tutkimusaineistojen tuottamisen apuväline ja sitä käytetään monissa tutkimuksissa. Paneelia käytetään ensisijaisesti Kuluttajatutkimuskeskuksen omista hankkeista. Ulkopuolisten toteuttamissa hankkeissa paneelia voidaan käyttää paneelitoiminnasta laadittuja periaatteita noudattaen ja aina erilliseen sopimukseen perustuen.

Raportissa esitellään Kuluttajapaneelia ja kuvataan paneelin käyttöä sekä paneelitoimintaa. Raportti toimii paitsi Kuluttajapaneelin yleisenä esittelynä myös dokumenttina, johon tutkijat voivat omissa tutkimuksissaan viitata silloin, kun tutkimusaineisto on kerätty paneelin avulla.

Raportista on pyritty tekemään lyhyt ja rakenteellisesti kevyt. Tekstiosuudessa on kerrottu paneelin perusasiat. Liitteitä on useita ja niissä on esitetty paneelin yksityiskohtaiset ja muuttuvat numerotiedot, paneelin henkilörakennetta kuvaavat luvut. Raporttia päivitetään vuosittain, tarvittaessa useamminkin, mikäli rakenteessa tapahtuu olennaisia muutoksia.

# 2 TAUSTAA

Kuluttajatutkimuskeskus perusti Kuluttajapaneelin vuonna 1995. Kuluttajapaneelin perustamisidea esitettiin ensimmäisen kerran jo 1990-luvun alussa (Kanerva 1991). Paneelin perustamiseen päädyttiin, koska Kuluttajapaneelin katsottiin edistävän kuluttajien vaikutusmahdollisuuksia ja lisäksi pidettiin kuluttajapoliittisesti tärkeänä tavoitteena saada kuluttajien ääni aiempaa paremmin kuuluville muuttuvilla hyödykemarkkinoilla. Esimerkiksi standardointityössä koettiin tarpeelliseksi kuulla kuluttajien mielipiteitä. Lisäksi paneelin perustamista vauhditti käyttäjälähtöisen tutkimuksen korostaminen tutkimuskeskuksessa. (Isoniemi 1995) Paneeli koettiin myös tarpeelliseksi lausuntojen antoa ajatellen.

Kuluttajatutkimuskeskukselta pyydetään mitä moninaisimmista asioista lausuntoja, joissa kuluttajanäkökulman esille tuominen on tärkeää. Kuluttajapaneelilla haettiin tukea tähän toimintaan. Paneeliin kuuluvien henkilöiden näkemyksiä hyödynnettiin myös kuluttajapoliittisen ohjelman (2004–2007) valmistelutyössä tutkimuskeskuksessa. Kuluttajatutkimuskeskus on tuotteistanut Kuluttajapaneelin tutkimuskäyttöön omien tarpeidensa mukaisesti. Suomessa ei muilla tutkimuslaitoksilla tai kuluttajaorganisaatioilla ole vastaavanlaista paneelia.

Kuluttajapaneelin maantieteellinen rakenne on muuttunut vuosien varrella. Perustamisvaiheessa vuonna 1995 paneelista muodostettiin ns. valtakunnallinen paneeli. Paneelijäsenet asuivat hajallaan eripuolilla Suomea. Kun laadullinen tutkimus lisääntyi tutkimuskeskuksessa, paneelia alettiin pitää yhä enenevässä määrin laadullisen tutkimuksen työkaluna. Paneelin maantieteellistä rakennetta muutettiin vuonna 2000 siten, että paneeli koostui kahdeksasta kuntaryppäästä eli aluepaneelista. Paneelijäsenet asuivat näissä eri puolilla Suomea sijaitsevista aluepaneeleista. Aluepaneelija valittaessa otettiin mm. huomioon Kuluttajatutkimuskeskuksen käytössä oleva paikkatietoaineisto (Koistinen 1998). Tutkimuskeskuksella on paikkatietoaineistoa 13 eri alueelta. Paikkatietoaineistoalueet ja aluepaneelit olivat osittain yhtenevät. Tavoitteena oli täten mahdollistaa monipuolisten aineistojen tuottaminen. Aluepaneelit olivat sekä alueellisesti että jäsenmäärältään erikokoisia. Vuonna 2003 supistettiin aluepaneelien lukumäärä kuuteen, kahden aluepaneelin jäsenmäärän pienuuden vuoksi, ja samalla kasvatettiin jäljelle jääneiden aluepaneelin

---

<sup>1</sup> **Henkilörekisteri** (HetiL 3 §)

Henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistiksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta.

jäsenmääriä. Näillä keinoilla pyrittiin toisaalta paneelin tehokkaampaan ja monipuolisempaan käyttöön ja toisaalta parantamaan paneelijäsenten mahdollisuuksia osallistua tutkimuksiin.

Kuluttajapaneelin perustamisen jälkeen on toteutettu kolme uusien jäsenten rekrytointikampanjaa. Paneelin uudistumisen edistämiseksi on irtisanottu paneelissa kauan mukana olleita ja aluepaneelien ulkopuolisiin kuntiin jääneitä jäseniä. Kuluttajapaneeliin rekrytoitiin vuonna 1998 noin 250, vuonna 2000 noin 500 ja vuonna 2003 noin 700 uutta jäsentä.

### 3 TOIMINTAPERIAATTEET

Kuluttajapaneelirekisterin ylläpidossa ja käytössä noudatetaan henkilörekisterilain ja julkisuuslain vaatimuksia. Rekisterin pitoon liittyvät vastuut ja tehtävät on määritelty Kuluttajapaneelirekisterin ohjesäännössä. Lisäksi tutkimuskeskuksen henkilökunnan käyttöön on laadittu paneelitoiminnan ohjesääntö, jossa on ohjeet henkilötietojen oikeasta ja säädösten mukaisesta käytöstä. Kuluttajapaneelin jäsenelle tarkoitettu rekisteriseloste, josta käy ilmi rekisterin käyttötarkoitus ja rekisterintietosisältö, lähetään paneelijäsenelle henkilötietojen keruun yhteydessä. Rekisteriseloste sisältyy myös paneelijäsenille postitettuun dokumenttiin, jossa paneelijäsenelle annetaan yleiskuva paneelitoiminnasta.

Kuluttajatutkimuskeskus noudattaa paneeli- ja tutkimustoiminnassaan luottamuksellisuuden periaatetta. Paneelijäsenten henkilötietoja ei luovuteta ulkopuolisille. Tutkimuksiin osallistuvien yksittäisten paneelijäsenten vastauksia käsitellään luottamuksellisesti. Tutkimuskeskus ei myöskään luovuta ulkopuolisille tutkimuspalveluja ostavien yksittäisten toimeksiantajien tietoja. Kuluttajatutkimuskeskus edellyttää myös paneelijäseniltään luottamuksellista suhtautumista tutkimukseen, paneelijäsenet eivät saa luovuttaa tutkimushankkeita koskevia tietoja ulkopuolisille. Rikkomus johtaa paneelista erottamiseen.

Paneelijäsenten hakumenettely perustuu ihmisten omaan mielenkiintoon ja innostukseen osallistua paneelitoimintaan. Tutkimuskeskuksen tavoitteena onkin saada paneeliin mukaan aktiivisia kuluttaja-asioista kiinnostuneita henkilöitä. Kuluttajapaneeli ei edusta Suomen kansaa eikä paneelia käytetäkään kvantitatiivisten, tilastollisten aineistojen keruuseen. Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät, joissa paneelia käytetään, eivät edellytä edustavuutta eivätkä perustu satunnaisotantaan, vaan harkittuun otantaan. Tutkimustulosten ei kvalitatiivisissa tutkimuksissa tarvitse olla yleistettäviä.

Kuluttajapaneelin jäsenmäärä pyritään pitämään noin 1000 hengen suuruisena. Eniten Kuluttajapaneelin jäsenmäärään vaikuttavat tutkimuskeskuksen toimesta tehtävät paneelin alueellista ja henkilörakennetta koskevat uudistukset. Uusia jäseniä paneeliin haetaan noin viiden vuoden välein. Paneelin maantieteellisen rakenteen ja henkilörakenteen uudistuksista päätettäessä päätöksentekoa ohjaavat tutkimustoiminnan tarpeet sekä taloudelliset seikat. Yksittäisiä paneelitoiminnasta kiinnostuneita henkilöitä otetaan mukaan kunkin vuoden lopussa. Koska paneelijäsenyys on vapaaehtoista, jäsenillä on milloin tahansa oikeus lopettaa osallistumisensa paneelitoimintaan. Tämä aiheuttaa pientä jäsenmäärän vaihtelua vuosittain. Jonkin verran muutoksia jäsenmäärään aiheuttavat myös paneelijäsenen irtisanomiset, kun jäsen muuttaa paneelialueiden ulkopuoliseen kuntaan tai paneelijäsen ei pysty tilapäisen ulkomailla olon tai muun syyn vuoksi osallistumaan paneelin toimintaan. Jäsenhaku Kuluttajapaneeliin tapahtuu lähinnä lehti-ilmoitusten avulla. Ilmoituksia on ollut päivälehdissä ja kaupunki- ym. ilmaisjakelulehdissä.

Kuluttajapaneelirekisterin tiedot muuttuvat vuoden mittaan. Osa muutoksista aiheutuu jäsenmäärässä tapahtuvista muutoksista, mutta myös henkilötiedot muuttuvat. Kuluttajapaneelin toimintaperiaatteiden mukaisesti paneelijäsenten tulee ilmoittaa muuttuneista henkilötiedoista Kuluttajatutkimuskeskukselle. Tämän lisäksi paneelijäsenten kaikki henkilötiedot päivitetään aina vuoden lopussa.

Paneelijäsenet saavat paneelitoimintaan osallistumisesta halutessaan palkkioksi Kuluttaja-lehden. Lehti tilataan kaikille riippumatta siitä, kuinka moneen tutkimukseen paneelijäsen on osallistunut. Lisäksi paneelijäsenille korvataan tutkimuksiin osallistumisesta aiheutuneet matkakustannukset.

## 4 KULUTTAJAPANEELIN RAKENNE

Kuluttajapaneeliin voi kuulua vain valittujen kuntien alueella asuvia 18 vuotta täyttäneitä henkilöitä. Paneeliin kuuluvilta henkilöiltä kerätään erilaisia henkilötietoja, joista Kuluttajapaneelirekisteri muodostuu. Paneelin rakennetta voidaan siis tarkastella kahden, maantieteellisen ja erilaisiin henkilötietoihin perustuvan, ulottuvuuden suhteen.

### 4.1 Maantieteellinen kattavuus

Kuluttajapaneeli maantieteellisesti koostuu kuudesta kuntaryppästä eli aluepaneelist<sup>2</sup>. Aluepaneelit sijaitsevat eri puolilla Suomea (LIITE 1). Aluepaneelit on nimetty kunkin alueen suurimman kunnan mukaan. Kuluttajapaneelikuntia on yhteensä 44. (Taulukko1)

**Taulukko 1. Aluepaneelit, aluepaneeleihin kuuluvat kunnat ja niiden lukumäärät**

Aluepaneelit	Kunnat	Kuntien lukumäärä (kpl)
Helsingin aluepaneeli	Helsinki, Espoo, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula, Vantaa, Vihti	11
Joensuun aluepaneeli	Joensuu, Kontiolahti, Liperi, Pyhäselkä	4
Jyväskylän aluepaneeli	Jyväskylä, Jyväskylän mlk, Korpilahti, Muurame, Toivakka	5
Oulun aluepaneeli	Oulu, Haukipudas, Kempele, Kiiminki, Muhos, Oulunsalo, Tyrnävä, Ylikiminki	8
Tampereen aluepaneeli	Tampere, Kangasala, Lempäälä, Nokia, Pirkkala, Ylöjärvi	6
Turun aluepaneeli	Turku, Kaarina, Lieto, Naantali, Paimio, Parainen, Piikkiö, Raisio, Rusko, Vahto	10

Kuluttajapaneelin muodostuu kuntaryppäistä, koska paneelia käytetään paljon kvalitatiivisten aineistojen keruuseen. Näiden keruumenetelmien kannalta on käytännöllisistä ja taloudellisista, että tutkimukseen osallistujat asuvat kohtuullisen lähellä toisiaan. Mukana olevien alueita valittaessa on otettu huomioon sekä alueiden soveltuvuus aineistojen keruuseen että tutkimuskeskuksen hallussa olevien muiden aineistojen yhteiskäyttö paneelilla kerättyjen aineistojen kanssa. Kuluttajatutkimuskeskuksella on paikkatietoaineistoa, kuten väestöä, palveluja, vesistöä, tiestöä sekä muuta infrastruktuuria kuvaavaa tietoa taulukossa 1 luetelluista kunnista (Koistinen 1998). Kuntaryypäitä valittaessa on tarkasteltu myös väestön keskittymistä. Paneelikuntien alueella asuu koko maan väestöstä noin kaksi viidennestä. Tärkeänä pidettiin, että kussakin kuntaryppäessä asuu tarpeeksi henkilöitä riittävän osallistujamäärän saamiseksi paneeliin. Mukaan pyrittiin ottamaan myös erilaisia alueita eri puolilta Suomea. Mukana on sekä suuria että pieniä kuntia, joiden palvelujen tarjonta, taloudellinen tilanne, elinkeinoelämän rakenne jne. ainakin jossain määrin poikkeavat toisistaan.

Aluepaneelit ovat jäsenmäärältään eri suuruisia. Helsingin aluepaneeli on suurin ja Joensuun pienin. LIITTEESSÄ 2 on esitetty eri aluepaneelien tarkat jäsenmäärät.

<sup>2</sup> Aluepaneeli tarkoittaa tiettyjen kuntien alueella asuvia Kuluttajapaneelin jäseniä. Paneelijäsenistä muodostuva aluepaneeli ei tarkoita sitä, että tietyn alueen paneelijäsenet toimisivat yhtenäisenä ryhmänä tai raatina, esimerkiksi niin, että he kaikki osallistuisivat tietyn tutkimuksen aineiston tuottamiseen.

## 4.2 Henkilörakenne

Kuluttajapaneelirekisteriin on tallennettu nimen ja yhteystietojen lisäksi seuraavat paneelijäseniä koskevat henkilö- eli taustatiedot: sukupuoli, syntymävuosi, asuinkunta, asumismuoto, perhemuoto, kotona asuvien alle 18-vuotiaiden lasten syntymävuodet, ylin koulutustaso, ammattiasema, ammatti, toimiiko henkilö ammatissaan kuluttaja-asioiden parissa ja onko taloudessa auton sekä Internetin käyttömahdollisuus. LIITTEESSÄ 3 on henkilötietojen keruulomake, jonka avulla edellä mainitut tiedot kootaan paneelijäseniltä. Lomakkeen kääntöpuolella on rekisteriseloste sekä rekisteröidyille annettavat tiedot henkilötietojen käsittelystä.

Kuluttajapaneelin henkilötietoja koskevat luvut on esitetty liitteissä: sukupuoli (LIITE 4), ikä (LIITE 5), koulutus (LIITE 6) ammattiasema (LIITE 7), perhemuoto (LIITE 8) ja asumismuoto (LIITE 9). Ikärakennejakauman ala- ja yläikäluokat kertovat paneelin nuorimman ja vanhimman henkilön iän raportin kirjoitusajankohtana (ks. raportin kansilehti). Paneelin koko, paneelijäsenten lukumäärä ilmenee LIITTEISTÄ 2 ja 4–9.

# 5 KULUTTAJAPANEELIN KÄYTTÖ

Kuluttajatutkimuskeskus käyttää Kuluttajapaneelia omien tutkimusaineistojen keräämiseen. Paneelin avulla aineisto kerätään silloin, kun se on mahdollista tutkimuksen luonne huomioon ottaen ja kun erityisesti halutaan tuoda esiin kuluttajien käsityksiä, mielipiteitä ja mieltymyksiä.

Kuluttajapaneelin avulla toteutettujen maksullisten toimeksiantotutkimusten tulee olla yleishyödyllisiä sekä tutkimustulosten ainakin osittain julkaistavissa. Mahdollisuus toimeksiantotutkimuksiin arvioidaan aina erikseen tutkimuskeskuksen oma työtilanne huomioon ottaen.

Kuluttajatutkimuskeskus ei myy eikä markkinoi Kuluttajapaneelia ulkopuolisille tahoille. Yhteystietoja ei anneta milloinkaan ulkopuolisten käyttöön. Kuluttajatutkimuskeskus kuitenkin hyödyntää paneelia avustaessaan yhteistyötahoja ja yliopistojen eri oppiaineiden opiskelijoita tutkimuksen kohdejoukon etsinnässä. Tällöin Kuluttajatutkimuskeskus ilmoittaa paneelijäsenilleen käynnistyvästä tutkimuksesta ja paneelijäsenet voivat halutessaan osallistua tutkimukseen. Tutkimuskeskus ei osallistu tämän enempää tai pidemmälle näiden hankkeiden toteutukseen. Näidenkin tutkimusten tulee aihepiiriltään olla tutkimuskeskuksen tutkimusstrategian ja strategiassa mainittujen tutkimusalueiden mukainen ja tutkimustulosten ainakin jossain määrin julkisia. Kohdejoukon etsintää avustavassa työssä otetaan huomioon Kuluttajatutkimuskeskuksen oma paneelin käytön tarve. Kohdejoukon etsinnästä peritään myös korvaus.

## 5.1 Tutkimuksen aihepiirit

Paneelia voidaan käyttää laajasti mm. seuraaviin teemoihin liittyvissä tutkimuksissa:

- kuluttajien asema markkinoilla ja yhteiskunnassa
- yksityiset ja julkiset palvelut
- kuluttajien päätöksenteko, ostotottumukset ja -kokemukset
- talouden hallintaan liittyvät kysymykset
- kulutukseen liittyvät ympäristökysymykset
- tuotteiden, ml. pakkausten ja palveluiden käyttö- ja muut laatuominaisuudet
- käyttöohjeet sekä tuote- ym. merkinnät
- mainonta, kuluttajainformaatio ja kuluttajakasvatus.

Kuluttajapaneelin avulla on kerätty aineistoa useisiin aihealueiltaan erilaisiin tutkimuksiin. Viimeisen kolmen vuoden aikana eniten aineistoa on kerätty 'Käyttäjälähtöiset innovaatiot' sekä 'Kuluttajat, elintarviketalous ja ruokakulttuuri' teema-alueiden tutkimuksiin. Vuosina 2004–2006 toteutettujen tutkimusten määrä teema-alueittain on esitetty LIITTEESSÄ 10.

Kuluttajapaneelin jäsenille vuonna 2002 suunnatussa kyselyssä paneelinjäseniltä kysyttiin, mitkä niistä tutkimuksista, joihin he ovat osallistuneet, ovat heidän mielestään aihealueiltaan olleet kiinnostavia. Pääsääntöisesti paneelijäsenet pitivät kaikkia tutkittuja aihealueita mielenkiintoisina. Ruokaan ja elintarvikkeisiin liittyvät tutkimukset olivat paneelijäsenistä erityisen kiinnostavia. Seuraavaksi mielenkiintoisimpia tutkimuksenaihealueita olivat Internetiä ja Internet-palveluja, julkisia palveluja ja niiden laatua, muita tuotteita ja tuoteinformaatiota sekä teknologian kehitystä ja tulevaisuuden näkymiä koskeneet hankkeet. Euro ja markkinamuutokset sekä ympäristökysymykset olivat myös jossain määrin kiinnostavina pidettyjä tutkimuksen aihealueita. (Pulliainen 2005).

Paneelia voidaan käyttää myös muutosten seurantaan. Tätä mahdollisuutta käytettiin mm. euron käyttöönottoa arvioivissa hankkeissa. Toisto edellyttää kuitenkin etukäteistietoa tutkimuksen uusinnasta jonkin ajan kuluttua. Tutkimuskeskus pyrkii pitämään hankkeen eri vaiheisiin osallistuvat jäsenet mukana paneelissa.

## 5.2 Tutkimusmenetelmät

Kuluttajapaneelin avulla on mahdollista kerätä aineistoja erilaisin menetelmin. Hyvin soveltuvia menetelmiä ovat yksilöhaastattelu, ryhmäkeskustelu, työryhmätyöskentely ja päiväkirjanpito. Paneelin avulla voidaan toteuttaa myös erilaisia tuote- ja palveluarviointeja. Paneeli soveltuu kyselyyn perustuvien aineistojen keruuseen, muttei kuitenkaan edustavien koko maata kuvaavien aineistojen hankintaan. Kyselytutkimukset voidaan toteuttaa joko perinteisinä postikyselyinä tai sähköisinä Internet-kyselyinä. Noin 95 prosentilla paneelijäsenistä on mahdollisuus vastata kyselyihin sähköisesti. Haastattelut voivat olla joko henkilökohtaisia tai puhelinhaastatteluja. Ryhmäkeskusteluissa yksittäiset ryhmät muodostetaan aina samaan aluepaneeliin kuuluvista jäsenistä. Ryhmät kokoontuvat joko Kuluttajatutkimuskeskuksen omissa tiloissa tai ulkopuolelta vuokratuissa tiloissa. Haastattelut ja keskustelut pääsääntöisesti nauhoitetaan. Tarvittaessa tilaisuus voidaan myös videoida. Nauhoitettu aineisto useimmiten litteroidaan.

Tarpeen mukaan tutkimusaineistoa voidaan siis kerätä joko suuntaamalla tutkimus koko paneelille tai vain osalle paneelijäseniä. Panelistien valintakriteerit vaihtelevat tutkimuksittain. Yleisempiä hakuetoja ovat asuinpaikka, ikä, sukupuoli, perhemuoto ja koulutus.

Kuluttajapaneelin avulla on kerätty useita erilaisia aineistoja. Joihinkin tutkimuksiin aineistoa on kerätty useammalla eri menetelmällä. Eniten aineistoja on viimeisen kolmen vuoden aikana kerätty ryhmäkeskustelumetelmää käyttäen. LIITTEESSÄ 11 on esitetty Kuluttajapaneelin avulla kerättyjen aineistojen määrä tutkimusmenetelmittäin vuosina 2004–2006. Paneelijäsenet ovat halukkaita osallistumaan menetelmiltään erilaisiin tutkimuksiin. Lomakekyselyjen hyvinä puolina paneelijäsenet pitivät osallistumisen vapautta ja vaivattomuutta. Osallistuminen ei vie myöskään paljon aikaa. Haastattelututkimuksissa myönteiseksi asiaksi koettiin niiden vuorovaikutteisuus, haastattelutilanteessa saa tarkentaa vastauksiaan ja voi tiedustella, mitä kysymyksellä tarkoitetaan. Myös ryhmäkeskustelutilanteiden sosiaalinen vuorovaikutus koettiin myönteisesti. Erilaisten mielipiteiden esille tuloa pidettiin antoisana ja omaa ajattelua avartavana. (Pulliainen 2005).

## 6 KULUTTAJAPANEELILLE OMINAISTA

Kuluttajapaneeliin kuuluvat henkilöt ovat vapaaehtoisesti paneeliin ilmoittautuneita ja ovat näin ollen ns. tavallista kuluttajaa keskimäärin kiinnostuneempia kuluttajakysymyksistä. Paneelijäsenille suunnatun kyselyn mukaan paneelitoimintaan osallistumisen suurin syy oli halu vaikuttaa kuluttaja-asioihin. Kuluttaja-asioiden tärkeys ja omakohtaisuus ovat merkittäviä osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Moni osallistuu paneeliin, koska haluaa kertoa omista kokemuksista kuluttajina. Kuluttaja-asioiden kiinnostavuus ja halu oppia olivat myös keskeisiä osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Moni on mukana paneelissa, koska on kiinnostunut tutkimuksesta, osa toimii ammatikseen kuluttaja-asioiden parissa ja jotkut ovat kiinnostuneita muiden mielipiteistä. (Pulliainen 2005).

Paneelijäsenten innokkuus ja motivoituneisuus tekee paneelista toimivan. Paneelijäsenet ovat kriittisiä ja nopeita vastaamaan. He ovat vaativia ja haluat vaikuttaa asioihin. Paneelijäsenille suunnattujen kyselyjen vastausprosentti on korkea ja kyselyihin vastataan huolellisesti. Paneelijäsenet osallistuvat aktiivisesti myös aikaa vieviin ja vaativiin aineistojen keruuprosesseihin. Kuluttajapaneelin käyttöön liittyviä etuja ovat tiedon keruun nopeus, erilaisten kuluttajien tavoitettavuus, erilaisten aineistojen keruumahdollisuus ja muutosten seurantomahdollisuus.

## LÄHTEET

Henkilötietolaki 22.4.1999/523

Isoniemi M (1995) Kuluttajatutkimuskeskuksen Kuluttajapaneelin kehittämisprojekti.

Kuluttajatutkimuskeskuksen johtoryhmälle laadittu selvitys, 17.5.1995. Kuluttajatutkimuskeskus.

Kanerva T (1991) Kuluttajat ja standardisointi. Standardisointiprojektien priorisointi.

Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 12. Helsinki.

Koistinen K (1998) Kuluttajatutkimuskeskuksen paikkatietojärjestelmä. Kuluttajatutkimuskeskus.

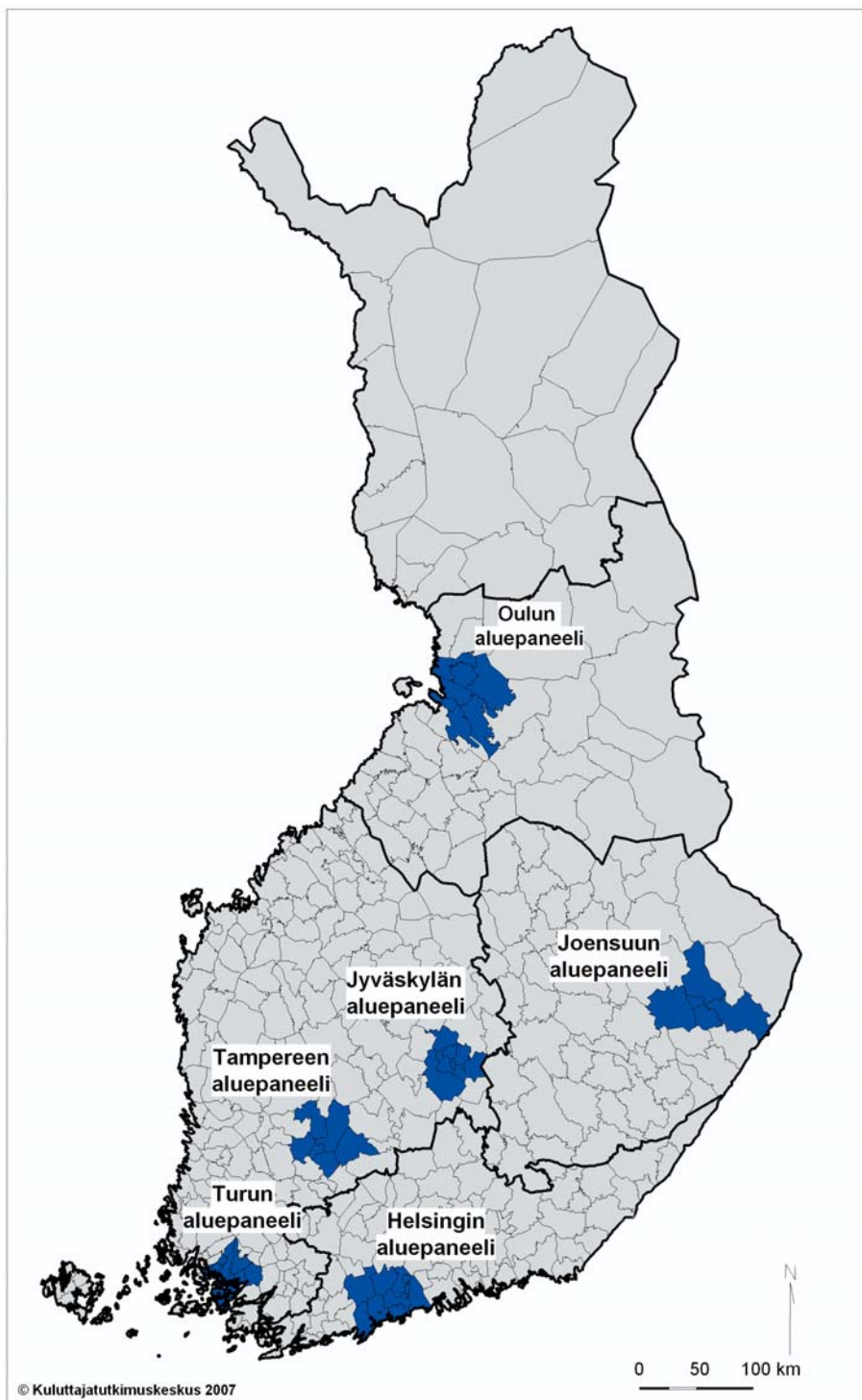
Työselosteita ja esitelmiä. 44. Helsinki.

Pulliainen A (2005) Kuluttajanelistit antavat palautetta -kyselyn 2002 tulokset. Kuluttajatutkimuskeskus.

Työselosteita ja esitelmiä 89. Helsinki.



# Aluepaneelit



## Aluepaneelijakauma

2006-01-10

<b>Nimi</b>	<b>Yhteensä</b>	<b>Miehet</b>	<b>Naiset</b>
Helsingin aluepaneeli	423	142	281
Tampereen aluepaneeli	143	25	118
Turun aluepaneeli	113	27	86
Oulun aluepaneeli	68	16	52
Jyväskylän aluepaneeli	60	12	48
Joensuun aluepaneeli	33	12	21
<b>Yhteensä</b>	<b>840</b>	<b>234</b>	<b>605</b>

## HENKILÖTIETOLOMAKE

Kirjoita tiedot selkeästi. Valintakysymyksissä merkitse rasti sopivan vaihtoehdon kohdalla.

Sukunimi	Etunimet
Katuosoite	
Postinumero ja -toimipaikka	
Puhelin (myös suuntanumero) Koti	Matkapuhelin
Työ	
Sähköpostiosoite, -osoitteet	
Syntymävuosi	Sukupuoli <input type="checkbox"/> mies <input type="checkbox"/> nainen
Asuinkunta	
Perhemuoto <input type="checkbox"/> yhden hengen talous <input type="checkbox"/> avio-/avopari ilman lapsia <input type="checkbox"/> avio-/avopari + alle 18 v. lapsi(a) <input type="checkbox"/> yksinhuoltaja + alle 18 v. lapsi(a) <input type="checkbox"/> 1-2 huoltajaa + aikuinen(sia) lapsi(a) <input type="checkbox"/> muu talous	Asumismuoto <input type="checkbox"/> omakotitalo <input type="checkbox"/> pari- tai rivitalo <input type="checkbox"/> kerrostalo
Kotona asuvien alle 18 v. lasten syntymävuodet ____ _ ____ _ ____ _	Ylin koulutus <input type="checkbox"/> kansa-/keski-/peruskoulu <input type="checkbox"/> ylioppilas <input type="checkbox"/> ammattikoulu <input type="checkbox"/> opisto-/ammattikorkeakoulu <input type="checkbox"/> korkeakoulu
Auto talouden käytössä <input type="checkbox"/> kyllä <input type="checkbox"/> ei	Nykyinen ammattiasema <input type="checkbox"/> johtavassa asemassa oleva <input type="checkbox"/> ylempi toimihenkilö <input type="checkbox"/> alempi toimihenkilö <input type="checkbox"/> maatalousyrittäjä <input type="checkbox"/> muu yrittäjä <input type="checkbox"/> työntekijä <input type="checkbox"/> työtön <input type="checkbox"/> eläkeläinen <input type="checkbox"/> opiskelija <input type="checkbox"/> muu _____
Internet-yhteys (voit merkitä useampia rasteja) <input type="checkbox"/> ei ole lainkaan internet-yhteyttä <input type="checkbox"/> on kotona <input type="checkbox"/> on töissä <input type="checkbox"/> on muualla	
Ammatti _____	
Toimin ammatissani kuluttaja-asioiden parissa <input type="checkbox"/> kyllä <input type="checkbox"/> en	

Annan suostumukseni Kuluttajatutkimuskeskukselle käsitellä edellä olevia henkilötietojani tutkimustarkoituksessa ja Kuluttaja-lehden tilauksessa (Informaatiota rekisteröidylle, ks. kääntöpuoli)

Allekirjoitus \_\_\_\_\_ Päiväys \_\_\_\_\_ / \_\_\_\_\_ 200....

Palauta oheisessa palautuskuoressa Kuluttajatutkimuskeskukseen ..... 200... mennessä!

Kiitos!

Kuluttajatutkimuskeskus täyttää

2 \_\_\_\_\_

**KULUTTAJAPANEELIREKISTERIÄ KOSKEVAA TIETOA PANEELIJÄSENILLE**

Kuluttajapaneeli on henkilörekisteri ja sitä koskevat Henkilötietolain säädökset. Rekisterinpitäjän tulee laatia pitämästään rekisteristä rekisteriseloste ja se on pidettävä jokaisen saatavilla (Henkilötietolaki 10 §). Lisäksi rekisterinpitäjällä on tiedonantovelvollisuus (Henkilötietolaki 24 §). Tällä tiedotteella toteutetaan näitä lain velvoitteita, lomakkeella ovat sekä rekisteriselosteen tiedot että rekisteröidyille annettava informaatio henkilötietojen käsittelystä.

**1. Toiminnasta vastaava rekisterinpitäjä**

**Nimi** Kuluttajatutkimuskeskus  
**Katuosoite** Kaikukatu 3 (PL 5)  
**Postitoimipaikka** 00530 HELSINKI (00531 HELSINKI)

**2. Rekisteriasioita hoitava henkilö**

Henkilö, johon rekisteröity voi ottaa yhteyttä henkilötietojen käsittelyä koskevissa asioissa.

**Nimi** Annukka Pulliainen  
**Tehtävä** Tutkimusassistentti  
**Yhteystiedot** Ks. tiedotteen alalaita

**3. Rekisterin nimi** Kuluttajapaneeli

**4. Rekisterin käyttötarkoitus**

Tutkimus, Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintastrategian ja -suunnitelman mukaiset tutkimushankkeet

**5. Rekisteriin talletetut tiedot**

Rekisteröidyn nimi- ja yhteystiedot, syntymävuosi, sukupuoli, perhemuoto, lapsen (-sien) syntymävuosi (-det), asuinkunta, asumismuoto, koulutus, ammattiasema, ammatti, toimiminen kuluttaja-asioiden parissa, auton käyttömahdollisuus, Internet-yhteys, tutkimuksiin osallistuminen ja muut vapaa-ehtoisesti luovutetut tiedot

**6. Säännönmukaiset tietolähteet**

Rekisteröidyn ilmoittamat tiedot. Muualta tietoja voidaan hankkia vain rekisteröidyn suostumuksella.

**7. Rekisteritietojen luovuttaminen**

Rekisterin tietoja ei luovuteta ulkopuolisille, poikk. rekisteröityjen yhteystiedot Kuluttaja-lehden tilaamiseksi

**8. Rekisteritietojen käytön ja suojaamisen yleiset periaatteet**

Rekisteritiedot ovat salassa pidettäviä ja henkilökunnalla on salassapitovelvollisuus. Työntekijöillä on käyttöoikeudet rekisteritietoihin vain siinä laajuudessa kuin kunkin työtehtävät sitä edellyttävät. Työntekijöille on annettu henkilötietojen käsittelyä koskevat ohjeet. Rekisteröityä koskevat tiedot hävitetään paneelijäsenyyden päätyttyä.

**Rekisteritietojen suojaamisen ja säilytystavan kuvaus:**

- asiakasrekisteri on suojattu ulkopuoliselta käytöltä  
 Automaattisen tietojenkäsittelyn (ATK) avulla käsiteltävät tiedot
- tiedot on suojattu ulkopuolisilta käyttäjiltä
  - tietokoneella olevia tietoja käytetään käyttäjätunnuksilla
  - salasanoilla
- Muut kuin atk:lla (manuaaliset) käsiteltävät tiedot
- tietoja säilytetään lukitussa tilassa

**9. Rekisteröidyn tarkastusoikeus ja tiedon korjaaminen****Tarkastusoikeuden ja tiedon korjaamisen sisältö**

Rekisteröidyllä on oikeus tarkastaa itseään koskevat tiedot (Henkilötietolaki 26 §). Rekisterinpitäjän on ilman aiheetonta viivytystä oma-aloitteisesti tai rekisteröidyn vaatimuksesta oikaistava, poistettava tai täydennettävä rekisterissä oleva, käsittelyn tarkoituksen kannalta virheellinen, tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut henkilötieto (Henkilötietolaki 29 §).

**Tarkastus- tai korjauspyyntö osoitetaan joko kirjallisesti tai suullisesti:**

Tuula Salo, Kuluttajatutkimuskeskus, PL 5, 00531 Helsinki, puh. (09) 7726 7722  
 Annukka Pulliainen, Kuluttajatutkimuskeskus, PL 5, 00531 Helsinki, puh. (09) 7726 7753  
 Sähköposti: paneeli@kuluttajatutkimuskeskus.fi

## Sukupuolijakauma

2006-01-10

<b>Sukupuoli</b>	<b>Lukumäärät</b>
<b>Mies</b>	234
<b>Nainen</b>	606
<b>Yhteensä</b>	<b>840</b>

## Ikäjakautta

2006-01-10

<b>Ikä</b>	<b>Yhteensä</b>
<b>20 - 29</b>	63
<b>30 - 39</b>	240
<b>40 - 49</b>	244
<b>50 - 59</b>	140
<b>60 - 69</b>	116
<b>70 - 79</b>	36
<b>80 - 89</b>	1
<b>Yhteensä</b>	<b>841</b>

## Koulutusjakauma

2006-01-10

Koulutus	Yhteensä	Miehet	Naiset
Kansa/perus/keskikoulu	55	24	31
Ylioppilas	76	23	53
Ammattikoulu	81	26	55
Opisto-/ammattikorkeatutkinto	319	81	238
Korkeakoulututkinto	308	79	229
Tieto puuttuu	1	1	-
<b>Yhteensä</b>	<b>840</b>	<b>234</b>	<b>606</b>

## Ammattiasemajakauma

2006-01-10

Ammattiasema	Yhteensä	Miehet	Naiset
Johtavassa asemassa	20	9	11
Ylempi toimihenkilö	281	80	201
Alempi toimihenkilö	223	41	182
Maatalousyrittäjä	-	-	-
Muu yrittäjä	40	11	29
Työntekijä	73	24	49
Eläkeläinen	111	54	57
Opiskelija	46	5	41
Työtön	24	7	17
Muu	22	3	19
<b>Yhteensä</b>	<b>840</b>	<b>234</b>	<b>606</b>

## Perhemuotojakauma

2006-01-10

Perhemuoto	Yhteensä	Miehet	Naiset
Yhden hengen talous	215	63	152
Avio-/avopari ilman lapsia	267	88	179
Avio-/avopari + alle 18 v. lapsi(a)	255	59	196
Yksinhuoltaja + alle 18 v.	40	-	40
1-2 huoltajaa + aikuinen lapsi(a)	38	14	24
Muu talous	24	9	15
Tieto puuttuu	1	1	
<b>Yhteensä</b>	<b>840</b>	<b>234</b>	<b>606</b>

## Asumismuotojakauma

2006-01-10

Asumismuoto	Yhteensä	Miehet	Naiset
Omakotitalo	194	56	138
Pari- tai rivitalo	194	43	151
Kerrostalo	451	135	316
Tieto puuttuu	1	-	1
<b>Yhteensä</b>	<b>840</b>	<b>234</b>	<b>606</b>

## Kuluttajapaneelilla toteutettujen tutkimusten määrä (n = 27) teema-alueittain vuosina 2004–2006

Teema-alueet	Tutkimusten lukumäärä (kpl)
Asiakkuus palveluyhteiskunnassa 1)	3
Kuluttajat, elintarvikkeet ja ruokakulttuuri 2)	9
Käyttäjälähtöiset innovaatiot 3)	10
Kuluttajien talous ja elinympäristö 4)	5
<b>Tutkimuksia yhteensä</b>	<b>27</b>

**Teema-alueista aiemmin käytettyjä nimiä:**

- 1) Kotitaloudet palveluiden tuottajina ja käyttäjinä / Palvelumarkkinoiden muutokset
- 2) Kuluttajat muuttuvassa elintarviketaloudessa / Kuluttajat elintarviketaloudessa
- 3) Uuden teknologian markkinat ja käyttäjätarpeet / Innovaatiot ja käyttäjätarpeet
- 4) Markkinoiden kilpailullisuus

Kuluttajapaneelin avulla kerättyjen aineistojen määrä  
(n = 41) tutkimusmenetelmittäin vuosina 2004–2006

<b>Menetelmät</b>	<b>Aineistojen lukumäärä (kpl)</b>
Ryhmäkeskustelu	19
Kysely	10
Yksilöhaastattelu	4
Työpajat	4
Päiväkirja	1
Muut	3
<b>Aineistot yhteensä</b>	<b>41</b>



Kuluttajapaneeeli  
Annukka Pulliainen



KULUTTAJATUTKIMUSKESKUS

Kaikukatu 3, 00530 Helsinki  
PL 5, 00531 Helsinki  
Puh. (09) 77 261  
Faksi (09) 7726 7715  
[www.kuluttajatutkimuskeskus](http://www.kuluttajatutkimuskeskus)